VIIKONVAIHDE

IKIVIHREÄT

JANNE IMPIÖ

Myrskyluodon Maija kuvaa rakkautta saariston karuissa oloissa.

Saariston karua kauneutta

”Meri jäljet lyö luotoon.
Vaot kallion,
ne aalto tehnyt on.”

Lasse Mårtenson (1934–) sävelsi Myrskyluodon Maijan (Stormskärs Maja) alun perin samannimiseen televisiosarjaan, jonka oli ohjannut **Åke Lindman** (1928–2009).

Yleisradion tuottama tv-sarja perustui puolestaan kirjailija **Anni Blomqvistin** (1909–1990) kirjoittamaan viisiosaiseen Myrskyluoto-romaanisarjaan, joka kuvaa koskettavasti ihmisten elämänmenoa Ahvenanmaan saaristossa 1800-luvun puolivälissä.

Ruotsinkieliseen tv-draamaan ihastuivat nopeasti suomeakin puhuvat. Myrskyluodon Maijasta on tehty myös musikaali, josta tuli nopeasti teatterilavojen kestosuosikki.

Koskettavaa kerrontaa

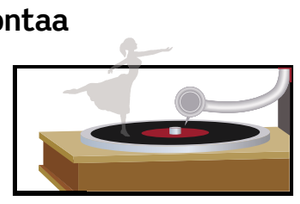

”Kun saapuu taas
saaliineen hän,
on kuin mies naistaan
tuntisi enemmän.”

Myrskyluodon Maija -kappale tunnetaan myös instrumentaaliversiona, joka on soinut muun muassa Juhla Mokka -kahvimainoksissa.

Jukka Virtasen sanoittamassa tekstissä valoisat kesäyöt vaihtuvat syysmyrskyihin. Samalla se on kuvaus kahden ihmisen rakkaussuhteesta saariston karuissa oloissa.

Sanoitus perustuu Anni Blomqvistin teokseen, mutta varmasti myös kirjailijan omaan elämään. Blomqvist, joka oli ahvenanmaalaisen kalastajan tytär, kohtasi itsekin meren voiman julmalla tavalla menetettyään aviomiehensä ja kaksi poikaansa hukkumisonnettomuudessa.

Myrskyluodon Maijan ovat levylle laulaneet ainakin **Pepe Willberg**, **Eino Grön** sekä **Fredi**, joka tulkitsi sävelmän lainakappaleita sisältävälle albumilleen Muuttuvat laulut vuodelta 2005.

Mårtensonin sävellystä on myyty pianonuotteinakin kymmeniätuhansia, joten se lienee ollut myös kotisoittajien mieleen.

Purjehduksen ystävä

”Oppii luodolla kielen,
puhe turhaa on
ja lause tarpeeton.”

1960-luvulla läpimurtonsa laulajana tehnyt Lasse Mårtenson on tehnyt sävellyksiä monille muillekin artisteille kuten Dannylle. Myöhempinä vuosinaan Mårtenson on keskittynyt enemmän elokuvamusiikkiin ja onpa hän säveltänyt myös hengellisen tv-messun.

Meren ja purjehduksen ystävänä tunnetun artistin uudemmasta tuotannosta tunnetuimpia lauluja on Kaikki paitsi purjehdus on turhaa vuodelta 1988.

Kokoelmastaan Skärgård-saaristo Mårtenson on saanut toistaiseksi ainoan kultalevynsä.

RIKU-MATTI AKKANEN

KANSAN SUUSTA

Myrskyn merkki

Huh hellettä, sanoi jänis pakkasella. Hellekesän kääntyessä lopuilleen katsellaan taivaalle ja etsitään myrskyn merkkejä.

Kun metsästelevät ja keräilevät esi-isämme asettuivat aloilleen ja alkoivat viljellä maata, he tulivat entistä riippuvaisemmaksi auringonpaisteesta ja sateesta. Sade viljan kasvattaa, pouta terän tekee, kuten sanonta Tammelasta tiivistää.

Osatakseen rytmittää työt oikein maanviljelijän oli kyettävä ennustamaan tulevia säitä. Taivaan merkkejä luettiin, jumalia lepytteltiin.

Myrskyn merkkejä luetaan ihmistenkin kasvoilta. Myrskyn edellä saattaa olla tyyntä, mutta sitten jyrähtää tai peräti räjähtää. Kenties silmistä sinkoilee salamoita ja suusta ärräpäitä. Suomen kielen vahvikesanoista vahvin saattaa olla muinaisen ukkosenjumalan kutsumanimi.

Mutta sateen jälkeen on pouta ja rajuilma on puhdistanut ilman. Taas porskutetaan yhdessä eteenpäin, kunnes seuraava ukkonen nousee.

Huono uutinen saattaa tulla äkkiarvaamatta, kuin salama kirkkaalta taivaalta. Erityisen liukasliikkeinen ihminen puolestaan lähtee kuin rasvattu salama.

Jos kelju ihminen onkin äkkiä mukavana, saatetaan epäluuloisesti kysellä, että mistä nyt tuulee. Nykyisin ihmiset myös laittavat tuulemaan.

Todellisuudessa tuuli menee missä menee, sillä eihän tuuli taskussa ole, kuten Suursaarella sanottiin.

TOPI LINJAMA

JUHO PAAVOLA

Kansainvälisen avun suunnittelija Outi Amanor kertoo, että Suomesta tulevia vaatteita pidetään laadukkaina. Vaatteiden tulee siksi olla ehjiä ja puhtaita ja lisäksi ne lajitellaan huolella.

Käytetyille vaatteille löytyy Kalkussa uusi kohde

Punainen Risti lähetti viime vuonna maailmalle konteittain käytettyjä vaatteita. Lumpuista merkittävä osa saa nyt uuden elämän lastenvaatteina.

Liisa Nevalainen (vas. alakulma) kertoo, että Kalkkuun tulee vaatteita SPR:n Kontti-myymälöistä sekä myös suoraan yrityksiltä. Muun muassa Nanso ilmoitti keräävänsä elokuun lopun ajan vaatteita SPR:n avustuslähetyksiin.

TAMPERE (MT)

Suomen Punaisen Ristin (SPR) logistiikkakeskuksessa Kalkussa käy vipinä. Tukityöllistettyjen tottuneet silmät tarkistavat ja ahkerat kädet viikkaavat vaatteita.

SPR ottaa käytettyjä, hyväkuntoisia vaatteita vastaan Kontti-kierrätysmyymälöissä eri puolilla maata. Ne, joita ei myydä suoraan omassa myymälässä, kuljetetaan tänne Tampereen ja Nokian rajalle. Myös jotkut vaatemyymälät toimittavat tänne loppuvarastoja.

Vaatteet tarkastetaan huolella, vaikka ne onkin usein kertaalleen käyty läpi. Saumojen ja materiaalien pitää olla ehjiä, vaatteiden puhtaita ja taskujen tyhjiä, SPR:n hankintakoordinaattori **Liisa Nevalainen** kertoo.

”Tällöin vaatteilla on vielä riittävästi käyttöikää jäljellä myös avunsaajalla.”

Suomalaisia kierrätettyjä vaatteita arvostetaan laadukkaina juuri tarkasta lajittelusta johtuen.

”Normit ovat vastaanoton osalta tiukentuneet. On maita, jotka eivät huoli käytettyjä vaatteita enää lainkaan. Maailmalta löytyy valitettavasti firmoja, jotka dumppaavat avustuskohteisiin käyttökelvottomia vaatteita”, harmittelee ohjelma-avustaja **Tanja Lumme-Lahti.**

Jätekankaista lastenvaatteita

Noin 30 prosenttia Kontteihin tulevista vaatteista ei läpäise lajittelua. Lukema on parempi kuin vaatekeräyksessä keskimäärin.

”Olemme aika hyvässä tilanteessa, koska meillä ei ole avoimia keräyslaatikoita. Ihmiset eivät jätä meille likaisia ja risaisia vaatteita”, Nevalainen arvelee.

Lumme-Lahtea ilahduttaa, että vaatteille on myös löydetty viime vuosina uutta jatkokäyttöä. SPR on mukana Forssan seudun Texvex-hankkeessa, jossa nuorten työpajalla hyödynnetään käytettyjä vaatteita.

”Kaiken, mikä menisi muuten energiajätteeksi, he ottivat viime vuonna vastaan. Nuoret leikkaavat niistä hyödynnettäväksi kelpaavat kankaat ja ne ommellaan lastenvaatteiksi.”

Kalkkuun tulleista vaatteista päätyi viime vuonna enää 10 prosenttia polttolaitokseen, kun suhdeluku on pahimmillaan ollut 60.

Tukityöllistetyn väylä työelämään

Vaatteiden lajittelussa ja lähetyksessä sekä varastotehtävissä työskentelee Kalkussa noin 30 tukityöllistettyä. Vuoden mittaan heitä on lähes 100, koska työllistämispätkät vaihtelevat muutamasta viikosta puoleen vuoteen.

Noin puolet tukityöllistetyistä on pitkäaikaistyöttömiä, jotka ovat oikeutettuja palkkatukeen. ”Joukossa on ihan huipputyyppejä. Suurimman osan olisin palkannut pysyviksi, jos olisin itse työnantaja”, Lumme-Lahti kuvaa.

Lisäksi Kalkussa pääsee työelämän piiriin nuoria, jotka miettivät vielä omaa alaansa sekä kuntoutujia, jotka ovat olleet pitkän aikaa sairauslomalla.

Maahanmuuttajille tukityöllistäminen tarjoaa tärkeän väylän harjaantua suomen kieleen. Lisäksi keskuksessa työskentelee joka vuosi muutama yhdyskuntapalveluaan suorittava.

Talvivaatteita Mongolian jurttakyliin

Ehjät vaatteet lajitellaan käyttötarkoituksen mukaan kesä- ja talvivaatteiksi naisten, miesten ja lasten vaatteet erikseen. Ne pakataan lajeittain hyvin suojattuihin paaleihin.

Vaatteet toimitetaan saman tien köyhille alueille - yleensä seuduille, joissa SPR:llä on kehitysapuhankkeita.

Kesävaatteita lähetettiin viime vuonna Afrikkaan Sierra Leoneen, talvivaatteita Keski-Aasiaan Kazakstaniin ja Mongoliaan. Mongoliassa kaupunkien laidoille on kasvanut isoja jurttakyliä, joihin on muutettu maaseudulta työn toivossa, kun viime vuosina kovat talvet ovat koetelleet paimentolaisia.

Toimituksista on Liisa Nevalaisen mukaan ennakkoon tilaus, minne ne tarvitaan. Näin vaatteiden perillemeno voidaan seurata melkoisen tarkasti - jos ei ihan perheen, niin ainakin kylän tarkkuudella.

Viime vuonna maailmalle lähti kuusi junavaunullista ja yksi merikontillinen täynnä vaatteita, yhteensä noin 132 000 kiloa.

KAIJALEENA RUNSTEN

Vaatteiden kierrätyksestä kerrotaan tarkemmin keskiviikkona ilmestyneessä elokuun Kantrissa.

MÄÄRÄT

Jokaiselta 9 kiloa jätettä

Uusia vaatteita sekä mattoja ja muita tekstiilejä hankittiin Suomessa yli 13 kiloa henkeä kohden vuonna 2012.
Suomalainen tuottaa keskimäärin 9 kiloa tekstiilijätettä vuodessa. Määrä on kasvanut viime vuosina.
Siitä poltetaan noin 40 prosenttia ja loppu päätyy kaatopaikoille.
Hyväntekeväisyysjärjestöjen (SPR, UFF, Fida) kautta kierrätettiin tämän lisäksi 2,4 kiloa vaatteita henkeä kohden.

Vaatejäte kiertämään

Yhteiskuntajätteelle on kansallisesti asetettu 50 prosentin kierrätystavoite, josta ollaan vaatteiden osalta selvästi jäljessä.

Oman haasteensa tuo se, että vuoden 2016 alusta kaatopaikoille ei saa enää toimittaa eloperäistä jätettä kuten vaatteita ja muita tekstiilejä sekä muovia. Yhä useammassa kunnassa suuntaus on polttaa tekstiilijätettä, koska lajitteluun ja kierrättämiseen ei ole toimivia järjestelyjä.

Verhot ja liinat kelpaavat

UFF, Punainen Risti ja Fida keräävät vaatteita. Osa menee uudelleenkäyttöön, mutta vähintään heikkokuntoisin viidennes päätyy jätteeksi kuten SPR:n kokemukset osoittavat.

Hämeen ammattikorkeakoulu (Hamk) on käynnistänyt tekstiilien poistaripajoja; ensin Humppilaan, sitten Loimaalle ja Forssaan. Pajat huolivat myös muita tekstiilejä kuten verhoja ja pöytäliinoja. Reiät tai pinttyneet tahrat eivät liioin ole este, kunhan kangas on muuten puhdasta.

Kokeilulla selvitetään toimintamallin laajentamista niin, että poistotekstiilipankkeja saataisiin ympäri maata. Poistaripajat työllistävät nuoria, mistä syystä ne kuuluvat työvoimahallinnon nuorisotakuun piiriin.

Keinoja selvitellään

Suomen ympäristökeskuksen (Syke) vetämässä Texjäte-hankkeessa selvitetään koko maan osalta keinoja lisätä tekstiilien kierrätystä. Yksi ongelmista on se, että kaatopaikoille kertyvän vaatejätteen laadusta ei ole nykyisellään tarkkaa tietoa.

Ympäristöministeriön rahoittamassa hankkeessa ovat mukana myös Kuluttajatutkimuskeskus, Hamk ja UFF.

Syke on myös mukana kahdessa yhteispohjoismaisessa kierrätyskartoituksessa.

KAIJALEENA RUNSTEN

www.syke.fi/hankkeet/texjate

OHJEET

Vain ehjää ja puhdasta

SPR:n Kontti-tavaratalot ottavat vastaan ehjiä, puhtaita ja kuivia vaatteita.
Myös suoraan Kalkun logistiikkakeskukseen voi toimittaa vaatteita postin tai Matkahuollon välityksellä.
SPR toimitti lajiteltuja vaatteita viime vuonna kolmeen maahan yhteensä noin 132 000 kiloa.
Vapaaehtoisten valmistamia Äiti Teresa -peittoja lähetettiin 360 kappaletta.

Katso tarkemmat ohjeet: www.punainenristi.fi/lahjoitukset/vaatelahjoitus

Jokaisen vaatepaalin päältä löytyvät kuvalliset tiedot, mitä se sisältää.